

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός

ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ

(απόσπασμα)

Αἱ οἰκονομικαί μας δυσχέρειαι ἐκορυφώθησαν, ὅταν ἐπῆλθεν ἀνομβρία¹ εἰς τήν χώραν καί ἀνέβησαν αἱ τιμαί τῶν τροφίμων. Ἄλλ' ἡ μήτηρ, ἀντί ν' ἀπελπισθῆ περί τῆς διατροφῆς ἡμῶν αὐτῶν, ἐπηύξησε τόν ἀριθμόν μας δι' ἑνός ξένου κορασίου, τό ὅποιον μετά μακράς προσπαθείας κατώρθωσε νά υἰοθετήσῃ.

Τό γεγονός τοῦτο μετέβαλε τό μονότονον καί αὐστηρόν τοῦ οἰκογενειακοῦ ἡμῶν βίου, καί εἰσήγαγεν ἐκ νέου ἀρκετήν ζωηρότητα.

Ἦδη αὐτή ἡ υἰοθέτησις ἐγένετο πανηγυρικῆ. Ἡ μήτηρ μου ἐφόρεσε διά πρώτην φοράν τά «γιορτερά²» τῆς καί μᾶς ὠδήγησεν εἰς τήν ἐκκλησίαν καθαρούς καί κτενισμένους, ὡς ἐάν ἐπρόκειτο νά μεταλάβωμεν. Μετά τό τέλος τῆς λειτουργίας, ἐστάθημεν ὅλοι πρό τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, καί αὐτοῦ, ἐν μέσῳ τοῦ περιεστώτος³ λαοῦ, ἐνώπιον τῶν φυσικῶν αὐτοῦ γονέων, παρέλαβεν ἡ μήτηρ μου τό θετόν αὐτῆς θυγάτριον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, ἀφοῦ πρῶτον ὑπεσχέθη εἰς ἐπήκοον⁴ πάντων, ὅτι θέλει ἀγαπήσει καί ἀναθρέψει αὐτό, ὡς ἐάν ἦτο σάρξ ἐκ τῆς σαρκός καί ὄστοῦν ἐκ τῶν ὄστων τῆς.

Ἡ εἰσοδός του εἰς τόν οἶκόν μας ἐγένετο οὐχ ἦττον ἐπιβλητικῆ καί τρόπον τινά ἐν θριάμβῳ. Ὁ πρωτόγερος⁵ τοῦ χωρίου καί ἡ μήτηρ μου προηγήθησαν μετά τοῦ κορασίου, ἔπειτα ἡρχόμεθα ἡμεῖς. Οἱ συγγενεῖς μας καί οἱ συγγενεῖς τῆς νέας ἀδελφῆς μᾶς ἠκολούθησαν μέχρι τῆς αὐλείου ἡμῶν θύρας. Ἐξῶθεν αὐτῆς ὁ πρωτόγερος ἐσήκωσε τό κοράσιον ὑψηλά εἰς τάς χεῖράς του καί τό ἔδειξεν ἐπί τινας στιγμάς εἰς τοὺς παρισταμένους. Ἐπειτα ἠρώτησε μεγαλοφώνως

—Ποίος ἀπό σᾶς εἶναι ἡ ἐδικός ἡ συγγενής ἡ γονιός τοῦ παιδιοῦ τούτου περισσότερο ἀπό τήν Δεσποινιά τήν Μηχαλιέσσα⁶ κι ἀπό τοὺς ἐδικούς τῆς;

Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρός καί ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρός του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τόν ὄμῳν του. Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῆ καμμία φωνή—Ἐγώ!—καί ματαιώσῃ τήν εὐτυχίαν τῆς. Ἀλλά κανεῖς δέν ἀπεκρίθη. Τότε οἱ γονεῖς τοῦ παιδιοῦ ἠσπάσθησαν αὐτό διά τελευταίαν φοράν καί ἀνεχώρησαν μετά τῶν συγγενῶν των. Ἐνῶ οἱ ἐδικοί μας μετά τοῦ πρωτογέρου εἰσῆλθον καί ἐξενίσθησαν⁷ παρ' ἡμῖν.

¹ ἀνομβρία: ἔλλειψη βροχῆς, ξηρασία.

² γιορτερά: γιορτινά.

³ περιεστώτος: [περίσταμαι: περικυκλώνω, περιστοιχίζω (οἱ περιεστώτες: οἱ θεατές, οἱ ακροατές)].

⁴ εἰς ἐπήκοον: σε ἀπόσταση ακοῆς.

⁵ πρωτόγερος: ὁ πρῶτος γέρος, αὐτός που τιμοῦν περισσότερο σε μια κοινότητα.

⁶ Δεσποινιά τήν Μηχαλιέσσα: πρόκειται για τήν μητέρα του Βιζυηνοῦ Δεσποινιά (το ὄνομα του πατέρα του ἦταν Μιχαήλος ἀπό το ὁποῖο βγαίνει το «Μηχαλιέσσα», δηλ. ἡ σύζυγος του Μιχαήλου).

⁷ ἐξενίζω: φιλοξενώ.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Από τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ μήτηρ μας ἤρχισε νά ἐπιδαπιλεύη⁸ εἰς τήν θετήν μας ἀδελφήν τόσας περιποιήσεις, ὅσων ἴσως δέν ἠξιώθημεν ἡμεῖς εἰς τήν ἡλικίαν της καί εἰς καιρούς πολύ εὐτυχστερέους. Ἐνῶ δέ μετ' ὀλίγον χρόνον ἐγώ μέν ἐπλανώμην νοσταλγῶν ἐν τῇ ξένη, οἱ δέ ἄλλοι μου ἀδελφοὶ ἐταλαιπωροῦντο κακοκοιμώμενοι εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν «μαστόρων», τό ξένον κοράσιον ἐβασίλευεν εἰς τόν οἶκόν μας, ὡς ἐάν ἦτον ἐδικός του.

Οἱ μικροὶ τῶν ἀδελφῶν μου μισθοὶ θά ἐξήρκουν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς μητρὸς, ἐφ' ᾧ καί τῇ ἐδίδοντο. Ἄλλ' ἐκείνη, ἀντί νά τούς δαπανᾷ πρὸς ἀνάπαυσίν της, ἐπροϊκίζε δι' αὐτῶν τήν θετήν της θυγατέρα καί ἐξηκολούθει ἐργαζομένη πρὸς διατροφήν της. Ἐγώ ἔλειπον μακράν, πολύ μακράν, καί ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἠγνόουν τί συνέβαιναν εἰς τόν οἶκόν μας. Πρὶν δέ κατορθώσω νά ἐπιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ἠϋξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καί ὑπανδρεύθη, ὡς ἐάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οἰκογενείας μας.

Ὁ γάμος αὐτῆς, ὅστις φαίνεται ἐπίτηδες ἐπεσπεύθη, ὑπῆρξεν ἀληθῆς «χαρά» τῶν ἀδελφῶν μου. Οἱ δυστυχεῖς ἀνέπνευσαν, ἀπαλλαγέντες ἀπὸ τό πρόσθετον φορτίον. Καί εἶχον δίκαιον. Διότι ἡ κόρη ἐκείνη, ἐκτός ὅτι ποτέ δέν ἠσθάνθη πρὸς αὐτοὺς ἀδελφικὴν τινα στοργήν, ἐπὶ τέλους ἀπεδείχθη ἀχάριστος πρὸς τήν γυναῖκα, ἥτις περιεποιήθη τήν ζωὴν αὐτῆς μέ τοσαύτην φιλοστοργίαν, ὅσην ὀλίγα γνήσια τέκνα ἐγνώρισαν.

Εἶχον λόγους λοιπόν οἱ ἀδελφοὶ μου νά εἶναι εὐχαριστημένοι καί εἶχον λόγους νά πιστεύσουν, ὅτι καί ἡ μήτηρ ἀρκετά ἐδιδάχθη ἐκ τοῦ παθήματος ἐκείνου.

Ἄλλ' ὁποῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς των, ὅταν, ὀλίγας μετὰ τοὺς γάμους ἡμέρας, τήν εἶδον νά ἔρχεται εἰς τήν οἰκίαν, σφίγγουσα τρυφερῶς εἰς τήν ἀγκάλην της ἕν δευτέρον κοράσιον, ταύτην τήν φορὰν ἐν σπαργάνοις!

—Τό κακότυχο! ἀνεφώνει ἡ μήτηρ μου, κύπτουσα συμπαθητικῶς ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ νηπίου, δέν τό ἔφθανε πῶς ἐγεννήθη κοιλιάρφανο, μόν' ἀπέθανε καί ἡ μάνα του καί τό ἄφηκε μέσ' στή στράτα! Καί, εὐχαριστημένη τρόπον τινά ἐκ τῆς ἀτυχοῦς ταύτης συμπτώσεως, ἐπεδείκνυε τό λάφυρόν της θριαμβευτικῶς πρὸς τοὺς ἐνεούς⁹ ἐκ τῆς ἐκπλήξεως ἀδελφούς μου. [...]

Ἡ θετὴ μου ἀδελφὴ ἦτον ἀκόμη μικρά, καχεκτικὴ, κακοσχηματισμένη, κακόγνωμος, καί πρὸ πάντων δύσνους¹⁰, τόσον δύσνους, ὥστε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μ' ἐνέπνευσεν ἀντιπάθειαν.

—Δὸς το πίσου τό Κατερινιώ, ἔλεγον μίαν ἡμέραν εἰς τήν μητέρα μου. Δὸς το πίσου, ἂν μ' ἀγαπᾷς. Αὐτὴν τήν φορὰν σέ τό λέγω μέ τὰ σωστά μου! Ἐγώ θά σε φέρω μίαν ἄλλην ἀδελφήν ἀπὸ τήν Πόλι. Ἐνα εὐμορφο κορίτσι, ἕνα ἔξυπνο, πού νά στολίση μίαν ἡμέρα τό σπίτι μας.

Ἐπειτα περιέγραψα μέ τὰ ζωηρότερα χρώματα ὁποῖον θά ἦτο τό ὄρφανόν, τό ὁποῖον ἔμελλον νά τῆς φέρω, καί πόσον πολύ θά τό ἠγάπων.

Ὅταν ὕψωσα τὰ βλέμματά μου πρὸς αὐτήν, εἶδον μετ' ἐκπλήξεώς μου, ὅτι τὰ δάκρυά της ἔρρεον σιγαλά καί μεγάλα ἐπὶ τῶν ὠχρῶν αὐτῆς παρειῶν¹¹, ἐνῶ οἱ ταπεινωμένοι της ὀφθαλμοὶ ἐξέφραζον μίαν ἀπερίγραπτον θλίψιν!

—ὦ! εἶπε μετ' ἀπελπιστικῆς ἐκφράσεως. Ἐνόμισα ὅτι σύ θά ἀγαπήσης τό Κατερινιώ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλά, ἀπατήθηκα! Ἐκεῖνοι δέν θέλουν διόλου ἀδελφήν, καί σύ θέλεις μίαν ἄλλην! Καί τί φταίγει τό φτωχό, σάν ἔγινεν ὅπως τό ἔπλασεν ὁ Θεός. Ἄν εἶχες μίαν ἀδελφήν ἄσχημην καί μέ ὀλίγον νοῦν, θά τήν ἐβγαζες δι' αὐτό μέσα στοὺς δρόμους, γιά νά πάρης μίαν ἄλλην, εὐμορφη καί γνωστικὴν.

—Ὅχι, μητέρα! Βέβαια ὄχι! ἀπήντησα ἐγώ. Μά ἐκείνη θά ἦτο παιδί σου, καθὼς καί ἐγώ. Ἐνῶ αὐτὴ δέν σοῦ εἶναι τίποτε. Μᾶς εἶναι ὅλως διόλου ξένη.

⁸ἐπιδαπιλεύω: παρέχω με αφθονία.

⁹ενεός: εμβρόντητος, ἀναυδός.

¹⁰δύσνους: αὐτός που δύσκολα καταλαβαίνει.

¹¹παρειά (η): μάγουλο.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

—Ὅχι! ἀνεφώνησεν ἡ μήτηρ μου μετὰ λυγμῶν, ὄχι! Δέν εἶναι ξένο τό παιδί! Εἶναι δικό μου! Τό ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπό πάνω ἀπό τό λείψανο τῆς μάνας του· καί ὁσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τό βυζί μου στό στόμα του, γιά νά το πλανέσω· καί τό ἐτύλιξα μέσ' στά σπάργανά σας, καί τό ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας. Εἶναι δικό μου τό παιδί, καί εἶναι ἀδελφή σας!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το ἔργο του Γ. Βιζυηνοῦ χαρακτηρίζεται, μεταξύ των ἄλλων, και για τη θεατρικότητά του. Να αναφέρετε τρία παραδείγματα, μέσα ἀπό το ἀπόσπασμα που σας δίνεται, τα οποία επιβεβαιώνουν τον παραπάνω χαρακτηρισμό.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με τον Κ. Μητσάκη: «Η θέση και η ιδεολογία του Βιζυηνοῦ ἀπέναντι στο γλωσσικό πρόβλημα και γενικότερα το πρόβλημα της νεοελληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ξεκαθαρισμένη. Θερμός υπέρμαχος της δημοτικῆς, στην πράξη ὅμως ἕνας μετριοπαθῆς καθαρευουσιάνος...».

Να σχολιάσετε την ἀποψη αὐτή (μονάδες 10) και να γράψετε, μέσα ἀπό το ἀπόσπασμα που σας δόθηκε, ἕνα χαρακτηριστικό παράδειγμα για καθεμία ἀπό τις δύο παραπάνω γλωσσικές ἐπιλογές του Γ. Βιζυηνοῦ. (μονάδες 10)

Μονάδες 20

B2.α. «Πρὶν δέ κατορθώσω νά ἐπιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ηὔξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καί ὑπανδρεύθη, ὡς ἐάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οἰκογενείας μας.»

Ο Γ. Βιζυηνός στο παραπάνω χωρίο χρησιμοποιεῖ σύνοψη χρόνου. Να δικαιολογήσετε την ἐπιλογή αὐτή του συγγραφέα. (μονάδες 10)

β. «Τό ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπό πάνω ἀπό τό λείψανο τῆς μάνας του· καί ὁσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τό βυζί μου στό στόμα του, γιά νά το πλανέσω· καί τό ἐτύλιξα μέσ' στά σπάργανά σας, καί τό ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας.»

Τι ἐπιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση της ἀναδρομικῆς ἀφήγησης στο συγκεκριμένο χωρίο; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε σε ἕνα κείμενο 150-170 λέξεων το ἀπόσπασμα που ἀκολουθεῖ: «Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρός καί ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρός του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τόν ὄμῶν του. Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῆ καμμία φωνή—Ἐγώ!—καί ματαιώση τήν εὐτυχίαν της. Ἀλλά κανεῖς δέν ἀπεκρίθη.»

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το ἀπόσπασμα που σας δόθηκε ἀπό «Το ἀμάρτημα της μητρός μου» του Γ. Βιζυηνοῦ με το παρακάτω ἀπόσπασμα ἀπό το ἔργο του Ιω. Κονδυλάκη «Οἱ Ἄθλιοι των Ἀθηνῶν», ἀναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) τρεις ὁμοιότητες και δύο διαφορές μεταξύ των δύο κειμένων.

Μονάδες 20

Ιω. Κονδυλάκη
ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(απόσπασμα)

[...] Ὁ Τάσος [ο λούστρος] ἐξῆλθε περιχαρῆς ἐκ τῆς κρύπτης του. Ἀφοῦ τὴν ἐγλύτωσε τώρα ὁ Θεὸς εἶχε διὰ τὸ μέλλον. Καὶ ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ του, ἡ μέγαιρα τοῦ ἐφάνη ὡς ἡ γλυκυτέρα γραῖα, ἀληθινὴ «κυροῦλα» σεβαστή. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κιτρινὴ Σταματίνα ἡ ὁποία ἐξῆλθε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν αὐλήν, τοῦ ἐφάνη ἡ καλλιμορφοτέρα τῶν γυναικῶν. Ἡ γραῖα εἶχε πλησιάσει καὶ παρετήρει τὸ νήπιον, τὸ ὁποῖον καταπτοηθέν, φαίνεται, ὑπὸ τὸ μεδούσειον βλέμμα της, ἐλούφαξεν ἐντὸς τῶν σπαργάνων του.

«Ἀπὸ κανένα σπίτι σοῦ τῶδωκαν, βρέ;» ἠρώτησε τὸ λούστρο.

«Ὅχι, κυροῦλα, σοῦπα, τῶρριξαν χθὲς τὴν νύκτα μέσα ᾿ς τὴν κάσσα ποῦ κοιμόμουνα, τὴν ὥρα τῆς βροχῆς.»

Ἡ γραῖα ἔκαμε μορφασμόν. Καλέ, ἐφαίνετο ἀπὸ τὰ ροῦχά του. Θὰ ἦτο παιδί καμμιάς φτωχῆς ποῦ δὲν εἶχε τί νὰ τὸ κάμη καὶ τὸ πέταξε.

«Κορίτσι εἶνε ἢ ἀγόρι;» ἠρώτησεν ἔπειτα.

«Κορίτσι. Τὸ λένε Τασοῦλα. Μὲς ᾿ς τὴ φασκιά του ἔχει ἓνα χαρτί ποῦ τὸ λέει.»

«Καὶ τί θὰ τὸ κάμης τώρα;» εἶπεν ἡ Σταματίνα. «Στὸ Βρεφοκομεῖο θὰ τὸ πᾶς;»

Ὁ Τάσος ἐσκέφθη ἐπὶ μικρόν, ἔπειτα εἶπε:

«Ἄν εἶχα τὴ μάννα μου ἐδῶ, θὰ τῆς τὸ πῆγαινα καὶ θὰ δούλευα νὰ τὸ ἀναθρέψωμε. Τὸ λυποῦμαι τὸ κακόμοιρο!»

Ἡ Σταματίνα ἀντήλλαξε βλέμμα μὲ τὴν μητέρα της.

«Αἶ, δὲν μᾶς τὰφίνεις ἐμᾶς νὰ τὰναθρέψωμεν; Ἀφοῦ τὸ λυπᾶσαι, δὲν πρέπει νὰ τὸ πᾶς ᾿ς τὸ Βρεφοκομεῖο, ὅπου θὰ τὰφήσουν νάποθάνη ἀπὸ τὴν πείνα κι' ἀπὸ τὴν κακοπέρασι. Ἄφησε νὰ τὸ δώσω ἐγὼ σὲ μιὰ παραμάννα ποῦ βύζαξε καὶ τὸ δικό μου τώρα ᾿ς τὰ ὕστερα ποῦ κόπηκε τὸ γάλα μου. Εἶνε μιὰ πολὺ καλὴ γυναῖκα ποῦ θὰ τῶχη σὰν παιδί της. Ἀλλά πρέπει.... νὰ τὴν πλερώνης.»

«Καὶ πόσο θέλει;» εἶπεν ὁ Τάσος.

«Πόσο μπορεῖς νὰ δίδης ἐσύ;»

Ὁ λούστρος ἐσκέφθη ἐπὶ τινὰς στιγμάς. Ἔπειτα εἶπε:

«Ἐγὼ βγάζω καὶ μιὰμιση δραχμὴ τὴν ἡμέρα καὶ δύο καμμιά φορὰ, σὰν μοῦ δώσουν καὶ κάμω θελήματα. Μὰ ὡς τώρα μοῦ τᾶπαιρνε ὁ μάστορης καὶ μέδερνε σὰν δὲν τοῦ πῆγαινα μιὰμιση δραχμὴ κάθε βράδου.»

«Καὶ τώρα;»

«Τώρα τοῦ ἔφυγα κι' εἶδατε πῶς μὲ κυνηγᾶ νὰ μὲ πιάση. Ἄν μὲ γραπώση, θὰ μὲ σακατέψη ᾿ς τὸ ξύλο. Πέρσι ὅταν πρωτοῆρθα ἀπὸ τὴν πατρίδα, μέδειρε μιὰ βραδυὰ τόσο πολὺ, ποῦ μ' ἐπῆγαν ᾿ς τὸ νοσοκομεῖο.»

«Αἶ», εἶπεν ἡ μάγισσα, «νὰ μᾶς δίδης μιὰ σφάντζικα¹² τὴν ἡμέρα, καὶ πάλι λίγο εἶνε, γιατί τὸ παιδί θέλει λάτρα μεγάλη, ἀλλὰ εἶσαι φτωχὸ παιδί... Θὰ κάμωμε κέμεῖς ἓνα μυστήριον.»

«Καλά, κυροῦλα», εἶπεν ὁ Τάσος ἀποφασιστικῶς, «κάθε βράδου θὰ σᾶς φέρνω μιὰ σφάντζικα. Θὰ δουλέψω μὲ ὅλη μου τὴν ὄρεξι νὰ ζήση κι' αὐτό, τὸ δυστυχημένο, κέγῳ. Ἐγὼ μ' ἓνα ξεροκόμματο ψωμὶ ζῶ.»

«Ἔχε τὴν εὐχὴ μου, παιδί μου, ὁποῦ ᾿σαι ψυχοπονετικό.»

Ἀφοῦ ἐκοιμῶσουν δίπλα στὴν Ἁγία Εἰρήνη, χωρὶς ἄλλο, τὸ παιδί σοῦ τῶστελε ἡ χάρι της καὶ πρέπει νὰ κάμης τὰ ἔξοδά του νὰ ζήση καὶ νὰ μεγαλώση. Θὰ κάμης μεγάλο μυστήριον, παιδάκι μου», εἶπεν ἡ γραῖα, καὶ μὲ τὴν τρέμουσαν καὶ πλήρη ρυτίδων χεῖρά της ἐθώπευσε τὴν ἡλιοκαῆ παρειὰν τοῦ λούστρου.

¹²σφάντζικα: παλαιὸ αὐστριακὸ νόμισμα.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα Ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(ΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ)

A1.

Στοιχεία Θεατρικότητας:

- 1) Διάλογος (ανάμεσα στον Γιωργή και στη μητέρα)
- 2) Σκηνοθετικές οδηγίες – περιγραφή προσώπων και τόπων (Η μήτηρ μου έφόρεσε...παρ' ήμῖν)
- 3) Συμμετοχή πολλών προσώπων (κατά την υιοθεσία αναφέρονται ο πρωτόγερος του χωριού, η οικογένεια του αφηγητή, οι υπόλοιποι συγγενείς του αφηγητή και οι συγγενείς του κοριτσιού). Από αυτά τα πρόσωπα μιλά μόνο ο πρωτόγερος τοῦ χωριού, ενώ περιγράφονται και οι σκέψεις της μητέρας του Βιζυηνού. Οι υπόλοιποι παραμένουν βουβά πρόσωπα.

Εναλλακτικά

Ανατροπές καταστάσεων (Την ανακούφιση των αδερφών του για το γάμο της πρώτης υιοθετημένης κόρης διαδέχτηκε η απρόσμενη υιοθεσία της δεύτερης: *Εἶχον λόγους... ἐν σπαργάνοις*)

Συγκρούσεις προσώπων (σύγκρουση μητέρας – Γιωργή: *“Ω! είπε... και είναι αδελφή σας!”*)

Εναλλαγή χώρων (από την εκκλησία μεταβαίνουν στο σπίτι, όπου ολοκληρώνεται η υιοθεσία)

B1.

Ο Βιζυηνός λόγω των ανωτέρων σπουδών του, της Φαναριώτικης παιδείας του και της επαφής του με εκκλησιαστικούς κύκλους χρησιμοποίησε τη λόγια γλώσσα στα έργα του. Όμως, το ηθογραφικό στοιχείο των έργων ευνοούσε τη χρήση της δημοτικής γλώσσας, έστω και περιορισμένα, καθώς έπρεπε να αποτυπωθεί η ομιλούμενη γλώσσα της ελληνική υπαίθρου.

Στο διήγημα αυτό παρατηρείται μία «ιδιότυπη διγλωσσία», καθώς ο αφηγητής χρησιμοποιεί άλλοτε καθαρεύουσα με λόγια στοιχεία και άλλοτε τη δημοτική γλώσσα. Η επιλογή της γλώσσας καθορίζεται από δύο παράγοντες: α. τη φωνή του αφηγητή και β. το είδος της αφήγησης. Στα σημεία όπου μιλά ο **ώριμος αφηγητής** η γλώσσα είναι **λόγια** (π.χ. *ούχ ἦττον, ἐξενίσθησαν*), ενώ στα σημεία όπου μιλά ο **αφηγητής-παιδί** η γλώσσα γίνεται απλούστερη και ανεπιτήδευτη, πιο κοντά στη **δημοτική** (*μαστόρων, στράτα.*). Επίσης, στα σημεία όπου υπάρχει **διάλογος** χρησιμοποιείται η **δημοτική γλώσσα** με αρκετούς θρακιώτικους ιδιωματισμούς (π.χ. *πλανέσω*), ενώ στα **αφηγηματικά μέρη** επιλέγεται η **καθαρεύουσα** (*φιλοστοργίαν, ἐνεός*).

B2.α.

Η ζωή της πρώτης υιοθετημένης κόρης περιγράφεται από τον αφηγητή με 4 ρήματα (*ηύξηθη, άνετράφη, έπροικίσθη, ύπανδρεύθη*). Αυτό συμβαίνει, γιατί ο αφηγητής **απουσίαζε** το διάστημα αυτό από τη Βιζύη και δεν μπορούσε να γνωρίζει αναλυτικά τι συνέβαινε στο σπίτι του, καθώς δεν είχε καμία επικοινωνία με την οικογένειά του για πολλά χρόνια. Επιπλέον, η ζωή της υιοθετημένης κόρης **δεν σχετίζεται με τη βασική πλοκή του διηγήματος** και η αναλυτική της παρουσίαση θα επιβράδυνε τη λύση.

B2.β.

Στο σημείο αυτό η μητέρα αφηγείται ένα περιστατικό, το οποίο συνέβη στο παρελθόν κατά την απουσία του αφηγητή στο εξωτερικό (αναδρομική αφήγηση). Το περιστατικό αφορά την επιλογή της μητέρας να υιοθετήσει το δεύτερο κορίτσι (*Κατερινιώ*). Έτσι, η μητέρα επισημαίνει ότι πήρε 3 μηνών το κορίτσι από το λείψανο της μητέρας του, το θήλαζε (έστω και ψεύτικα, για να το ηρεμήσει), το τύλιξε στα σπάργανα των δικών της παιδιών και το κοίμισε στην κούνια τους. Με αυτά τα επιχειρήματα προσπαθεί να πείσει τον Γιωργή ότι το κορίτσι πρέπει να το

θεωρεί πραγματική αδερφή του, καθώς τυπικά μοιράστηκε ό,τι και τα υπόλοιπα παιδιά της. Προκαλείται κατ' αυτό τον τρόπο **συγκίνηση** και **φόρτιση**, η οποία **προετοιμάζει** για την αποκάλυψη του αμαρτήματος της μάνας.

Γ1.

Στο απόσπασμα περιγράφεται η ψυχολογική κατάσταση των δύο εμπλεκόμενων πλευρών στην υιοθεσία. Αρχικά, οι βιολογικοί γονείς του κοριτσιού είναι περίλυποι και συντετριμμένοι, επειδή αναγκάζονται να δώσουν για υιοθεσία την κόρη τους. Η μητέρα στηρίζεται πάνω στον σύζυγό της κλαίγοντας και προσπαθώντας να βρει στήριγμα σε αυτόν. Από την άλλη, η μητέρα του Γιωργή αισθάνεται συγκρατημένη χαρά αλλά και αγωνία μήπως κάτι γίνει την τελευταία στιγμή και ματαιωθεί η υιοθεσία. Ο φόβος της δεν επιβεβαιώθηκε, καθώς κανείς δεν απάντησε στην ερώτηση του «πρωτόγερου» αν διαφωνούσε με την υιοθεσία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η συναισθηματική κατάσταση των προσώπων επιβεβαιώνεται και από τις σωματικές τους αντιδράσεις. Ο πατέρας είναι *ώχρος* από τη λύπη του, η σύζυγός του *έψαχνε στήριγμα (άκουμβοῦσε)*, ενώ η μητέρα του αφηγητή *έτρεμε* από τον φόβο της. Αυτές οι λεπτομέρειες αναδεικνύουν τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα του έργου του Γ. Βιζυηνού και προκύπτουν και από τις σπουδές του στην Ψυχολογία.

Δ1.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

α. Τα προς υιοθεσία βρέφη και στα δύο κείμενα είναι κορίτσια → **α.** έπηύξησε ... ξένου κορασίου, **β.** Κορίτσι. Το λένε Τασούλα.

β. Τα χρήματα και στις δύο περιπτώσεις είναι απαραίτητα για τη φροντίδα των βρεφών. Και η μάνα στο κείμενο Βιζυηνού αγωνίζεται και εργάζεται σκληρά για την ανατροφή του κοριτσιού και στο κείμενο του Κονδυλάκη ο νεαρός λούστρος υπόσχεται ότι θα εργαστεί σκληρά για να εξασφαλίσει τα απαραίτητα για το μεγάλωμα του βρέφους. Κοινό στοιχείο, λοιπόν, και στις δύο περιπτώσεις είναι ότι τα βρέφη υιοθετούνται από αδύναμους οικονομικά ανθρώπους, ανθρώπους του λαού και της βιοπάλης → **α.** Αί οικομονικαί μας δυσχέρειαί ..., **β.** ... αλλά εἶσαι φτωχό παιδί ...

γ. Και η μάνα του Γιωργή χαίρεται -είναι μάλιστα ευτυχισμένη- για την υιοθεσία του πρώτου κοριτσιού και ο Τάσος. → **α.** Ἡ μήτηρ ... «τά γιορτερά» ..., ... καί ματαιώση τήν εὐτυχίαν της. **β.** ... ἐξήλθε περιχαρῆς ... - Θα δουλέψω ... κέγώ

Εναλλακτικά

δ. Η μητέρα του Γιωργή προβαίνει στην πράξη υιοθεσίας των δύο κοριτσιών για να εξιλεωθεί στα μάτια του Θεού για το «αμάρτημά» της και οι δύο γυναίκες που αναλαμβάνουν τη φροντίδα του κοριτσιού στο κείμενο του Κονδυλάκη για να κάνουν ένα «μυστήριο». Και στις δύο πράξεις διαφαίνεται σύνδεση της πράξης με το θρησκευτικό στοιχείο. Άλλωστε και η μάνα και ο Τάσος περιμένουν τη βοήθεια του Θεού στο έργο τους. Για τον Τάσο σύμφωνα με τα λεγόμενα των γυναικών το γεγονός ότι βρήκε το βρέφος ενώ κοιμόταν δίπλα στην Αγία Ειρήνη αποτελεί θεϊκό σημάδι. → α. ευλογία της εκκλησίας ... και μᾶς ὠδήγησε εἰς τὴν ἐκκλησία ..., β. Ἄφοῦ τὴν ἐγλύτωσε τώρα ὁ Θεός εἶχε διὰ τὸ μέλλον. - Ἄφοῦ κοιμόσουν ... να μεγαλώση.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

α. Οι υιοθεσίες στο «Αμάρτημα της μητρός» γίνονται εκούσια και μάλιστα η πρώτη έπειτα από μεγάλη προσπάθεια της μάνας. Στους «Άθλιους των Αθηνών» το παιδί βρέθηκε τυχαία στα χέρια του Τάσου. → α. Καί εὐχαριστημένη ... ἀδελφούς μου. β. Ὅχι, κυροῦλα... τῆς βροχῆς.

β. Στη δεύτερη υιοθεσία στο «Αμάρτημα της μητρός μου» η μάνα για να ξεγελάσει το βρέφος του έδινε στο στόμα το στήθος της ενώ στους «Άθλιους των Αθηνών» θα το αναλάβει μία παραμάνα με οικονομικό αντάλλαγμα. → α. Τὸ ἐπῆρα τριῶν μηνῶν...κούνια σας. β. Ἄφησε να το δώσω ... πλερώνης

Εναλλακτικά

γ. Το πρώτο βρέφος που υιοθετείται στο κείμενο του Βιζυηνού προέρχεται από οικογένεια γνωστή της θετής μητέρας, ενώ το βρέφος στο κείμενο του Κονδυλάκη είναι έκθετο, αγνώστου οικογενείας. → α. ...δὲν τὸ ἔφθανε... μέσ' στη στράτα! β. Ὅχι, κυροῦλα... τῆς βροχῆς.

δ. Η υιοθεσία του πρώτου βρέφους στο «Αμάρτημα της μητρός μου» γίνεται με τη σύμφωνη γνώμη και την παρουσία της οικογένειας του παιδιού ενώ στους «Άθλιους των Αθηνών» η οικογένεια απουσιάζει. → α. Μετά το τέλος τῆς λειτουργίας... παρ' ἡμῖν β. Ὅχι, κυροῦλα... τῆς βροχῆς / Μὲς στή φασκιά ... λέει.

ε. Την άμεση ευθύνη της ανατροφής του παιδιού στο «Αμάρτημα της μητρός μου» αναλαμβάνει η μάνα του Γιωργή, επομένως μία γυναίκα, ενώ στο κείμενο του Κονδυλάκη ένας άνδρας, ο Τάσος [ο λούστρος].

στ. Στο απόσπασμα από το «Αμάρτημα της μητρός μου» περιγράφονται δύο υιοθεσίες, ενώ στους «Άθλιους των Αθηνών» μία.

ζ. Στο κείμενο του Βιζυηνού η πρώτη υιοθεσία γίνεται με επίσημη τελετή, την ευλογία του παπά και τη συμμετοχή και της οικογένειας του παιδιού και συγχωριανών, ενώ στο κείμενο του Κονδυλάκη η ανάληψη της φροντίδας του παιδιού από τις δύο γυναίκες γίνεται έπειτα από μια απλή συνεννόηση του Τάσου μαζί τους. → α. Μετά το τέλος τῆς λειτουργίας... παρ' ἡμῖν β. Ἄι, ...νὰ τὴν πλερώνης

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ

Πολυτεχνείου 6, 10433 Αθήνα

τηλ.: 210-5243434, fax: 210-5228231

e-mail: p-e-f@otenet.gr

<http://www.p-e-f.gr>

**Άποψη της Πανελλήνιας Ένωσης Φιλολόγων για τα θέματα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας
Θεωρητικής Κατεύθυνσης στις Πανελλαδικές Εξετάσεις 2014
Γ΄ τάξης Ημερησίου και Δ΄ τάξης Εσπερινού Γενικού Λυκείου**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Το κείμενο, απόσπασμα από το διήγημα του Γ. Βιζυηνού – «Το αμάρτημα της μητρός μου» - περιλαμβάνεται στην εξεταστέα ύλη και δεν παρουσιάζει δυσκολίες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Οι ερωτήσεις που δόθηκαν ανταποκρίνονται στις δυνατότητες των μαθητών δεδομένου ότι μπορούν να αντληθούν απαντήσεις γι' αυτές είτε από το διδακτικό βιβλίο είτε από το Βιβλίο του Καθηγητή.

Η επιλογή του παράλληλου, αδίδακτου κειμένου [απόσπασμα από το έργο του Ι. Κονδυλάκη, «Οι άθλιοι των Αθηνών»] είναι εύστοχη και η αναζήτηση ομοιοτήτων (υιοθεσία, φτώχεια, κορίτσι κ.ά.) και διαφορών (αμοιβή, άτυπη υιοθεσία, εγκατάλειψη νηπίου κ.ά.) μεταξύ αυτού και του αποσπάσματος από το διήγημα του Γ. Βιζυηνού δεν παρουσιάζει κανένα πρόβλημα.

Αθήνα, 4 Ιουνίου 2014

ΑΠΟ ΤΗΝ Π.Ε.Φ.